

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІОТЕХНОЛОГІЙ ТА АКВАКУЛЬТУРИ  
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА І ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

До захисту допущено»

Завідувач кафедри

к. с.-г. н., доцент

Тетяна ПУШКАР

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2026

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»  
освітньої програми «Технологія виробництва і переробки  
продукції тваринництва»  
за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки  
продукції тваринництва

**АНАЛІЗ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ЯЛОВИЧНИНИ  
В УМОВАХ ТОВ «ТОРГОВИЙ ДІМ ФІНПРОМ»**

Науковий керівник: д. с.-г. н., професор кафедри технології  
виробництва і переробки продукції тваринництва

Алла КИТАЄВА

Рецензент: к. с.-г. н., доцент кафедри генетики, розведення та  
вирощування с.-г. тварин

Виконав здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
заочної форми навчання

освітньо-професійна програма «Технологія виробництва і  
переробки продукції тваринництва»

спеціальність 204-Технологія виробництва і переробки продукції  
тваринництва

Марія ЖАДАН \_\_\_\_\_

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить результати  
власних досліджень. Використання ідей і текстів інших авторів  
має посилання на відповідне джерело.*

Марія ЖАДАН \_\_\_\_\_

Одеса – 2026

## **ЗМІСТ**

### **ВСТУП**

### **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

### **РЕФЕРАТ**

### **РОЗДІЛ 1. Огляд літератури**

1.1. Основні продуктивні і відтворні якості української червоної молочної породи

1.2. Технологічні прийоми вирощування телят у молочний період

1.3. Технологія вирощування телиць у післямолочний період

Заключення з огляду літератури

### **РОЗДІЛ 2 Матеріал, умови і методи досліджень**

2.1. Вихідні дані для виконання роботи

2.2. Методика виконання роботи

### **РОЗДІЛ 3. Розрахунково-технологічна частина**

3.1. Характеристика стада великої рогатої худоби ДПДГ ім. Суворов

3.2. Умови одержання здорових телят

3.3. Організація отелень

3.4. Утримання та годівля телят у молочний період

3.5. Вирощування телиць у післямолочний період

3.6. Економічна ефективність вирощування телиць в умовах ДПДГ ім. Суворова

### **ВИСНОВКИ**

### **ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ**

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

## ВСТУП

Скотарство – провідна галузь тваринництва. Це зумовлено не тільки зростаючим попитом населення в молоці, м'ясі, а також і тим, що велика рогата худоба здатна ефективно споживати рослинні корми і відходи рослинництва. На сучасному етапі розвитку України вітчизняне скотарство повинно бути конкурентно-спроможним, рентабельним та забезпечувати продовольчу незалежність країни і базуватись на високопродуктивному поголів'ї тварин, як основному засобі виробництва. Конкурентна спроможність скотарства закладається в період одержання і вирощування телят, коли визначається їх життєздатність, здоров'я, інтенсивність росту, витрати кормів.

Вирощування молодняку повинно бути організовано таким чином, щоб за невеликих затратах кормів забезпечити нормальний ріст і його розвиток та закласти основу для прояву генетично закладених продуктивних можливостей тварин.

Продуктивність та інші господарсько-корисні ознаки великої рогатої худоби формуються на основі спадковості і умов зовнішнього середовища. Спадковість визначає можливу програму розвитку організму, його ознак, властивостей та якостей. Але спадкові можливості в процесі розвитку організму реалізуються не повністю, що зумовлено факторами зовнішнього середовища. Розвиваються тільки ті ознаки і властивості, для яких умови зовнішнього середовища, в першу чергу годівля, утримання, використання сприятливі.

За недостатньої і неповноцінної годівлі не тільки затримується ріст тварин, але і порушується обмін речовин та формування тканин і органів.

Знання всіх взаємовідносин, які відбуваються у ростучому організмі дозволяє цілеспрямовано впливати на розвиток, формування тварин певного напрямку продуктивності, ефективну трансформацію поживних речовин корму, їх здоров'я, довголіття і пристосування до певних технологічних умов. Молодий організм має високу пластичність, тому формувати його резистентність і продуктивні властивості найбільш доцільно на ранніх етапах онтогенезу.

При невідповідності умов годівлі й утримання потребам організму, тварини вимушені пристосовуватися до цих умов за рахунок підвищення затрат енергії, порушення обміну речовин, погіршення стану здоров'я, що в кінцевому результаті приводить до захворювання, зниження продуктивності. У тому випадку, коли несприятливі умови годівлі проявляються дуже різко або надто тривалі, то у розвитку організму відбуваються значні відхилення. Відставання в рості компенсується повільно і не повністю, тварини залишаються недорозвиненими.

Високопродуктивними можуть бути тільки здорові тварини, цілеспрямовано виховані. тому інтенсифікація молочного скотарства потребує підвищення вимог до вирощування молодняку.

У зв'язку з цим метою роботи було проведення аналізу технології вирощування ремонтних телиць української червоної молочної породи в умовах ДПДГ ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області.

Для виконання поставленої мети було необхідно виконати такі завдання:

- вивчити природно-кліматичні і господарські умови ДПДГ ім. Суворова;
- проаналізувати відтворну здатність корів і нетелей;
- провести аналіз умов утримання і годівлі телиць у різні вікові періоди;
- розрахувати інтенсивність росту живої маси телиць різного періоду вирощування;
- визначити економічну ефективність вирощування ремонтних телиць в умовах ДПДГ ім. Суворова.

## **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

- УЧМ – українська червона молочна порода;
- Кг – кілограм;
- Г – грам;
- Км - - кілометр;
- М – метр;
- $C_v$  – коефіцієнт мінливості ознаки;
- $\bar{X}$  – середнє арифметичне;
- $\delta$  – середнє квадратичне відхилення.

## РЕФЕРАТ

Дипломна робота здобувача вищої освіти ступеня бакалавр спеціальності 204-технологія виробництва і переробки продукції тваринництва виконана у комп'ютерному варіанті і викладена на 51 сторінці комп'ютерного тексту має 19 таблиць та 21 джерело використаної літератури.

Об'єктом досліджень були телиці великої рогатої худоби української червоної молочної породи.

Мета роботи: зробити аналіз технології вирощування ремонтних телиць української червоної молочної породи в умовах ДПДГ ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області.

Встановлено: що у ДПДГ ім. Суворова телят після народження і до 20-денного віку вирощують у профілакторії, а з 20-денного до 6-місячного віку – у телятнику з кормо-вигульним майданчиком, з 6-ти до 18-місячного віку взимку вільно-вигульним, влітку – табірним способом. Жива маса телиць у віці 6 місяців станове 166 кг, 9 місяців – 204,8 кг, 12 місяців – 248,1 кг, 18 місяців – 318 кг. Економічна ефективність вирощування телиць станове 291 грн. при 3,5% рентабельності.

**Ключові слова:** порода, телиці, вирощування, прирости, жива маса.

## **РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ**

### **1.1. Основні продуктивні і відтворні якості корів української червоної молочної породи**

При створенні української червоної молочної породи вихідною була червона степова порода, яка створена на півдні України шляхом складного відтворного схрещування червоної і сірої аборигенних порід з худобою переважно червоної масті, завезеною з Німеччини в кінці 18-го на початку 19-го століть [15].

Найбільш цінними якостями тварин червоної степової породи є міцний тип конституції у поєднанні з витривалістю і пристосованістю до посушливого клімату півдня України.

Тварини червоної степової породи мають порівняно легкий кістяк, добре розвинену середню частину тулуба, помітно розвинені м'язи, суху щільну і міцну конституцію. Масть вишневого або вишнево-червоного кольору. Іноді зустрічаються тварини з білими відмітинами.

Червона степова порода середня за величиною, але в ній багато дрібних тварин. За нормальних умов годівлі й утримання вона добре росте і розвивається. Жива маса корів 460-520 кг, бугаїв – 540-850 кг. Молочна продуктивність сягала у кращі роки 3500-4000 кг молока. Тварини мали і недоліки, які необхідно було усунути. Основними недоліками були: мала жива маса і величина тварин, нерівномірність розвитку часток вим'я, мала інтенсивність молоковіддачі, недостатня пристосованість до машинного доїння, шилозадість і занадто припіднятий корінь хвоста.

Тому червону степову породу України впродовж 40 років поліпшували у напрямі підвищення молочної продуктивності, жирномолочності, пристосованості до машинного доїння, покращення екстер'єру шляхом схрещування з англєрською та червоною датською породами. З 80-х років минулого століття до схрещування залучали генофонд голштинської породи червоно-рябої масті.

Селекційна робота була завершена виведенням українських жирномолочного й голштинізованого внутрішньопородних типів у 1998 році.

Апробація голштинізованого жирномолочного і внутрішньопородних типів завершилась консолідацією єдиної генеалогічно та фенотипово структурованої української червоної молочної породи, яка була затверджена в 2005 році.

Тварин жирномолочного типу рекомендовано розводити в умовах нестійкої кормової бази багарного землеробства, голштинізованого – при забезпеченні стада високим рівнем годівлі.

На сучасному етапі українська червова молочна порода являє собою чисельну за поголів'єм, поширену за ареалом, конкурентноспроможну за господарсько-корисними ознаками, розгалуджену генеалогічно структуровану, фенотипово диференційовану, достатньою мірою консолідовану спеціалізовану молочну породу з достатніми резервами для селекційного удосконалення, як засобами чистопородного розведення, так і подальшим залученням кращого світового генетичного матеріалу за принципом відкритої системи. В українській червоній молочній породі крім двох внутрішньопородних типів сформовано п'ять зональних заводських типів [16].

## **1.2. Технологія вирощування телят у молочний період**

Технологія у тваринництві – це сукупність наукових знань і послідовних практичних прийомів виробництва окремих видів тваринницької продукції, розроблених стосовно до певних природно-економічних умов і систем ведення тваринництва. Технологія повинна бути спрямована на одержання найбільшої кількості високоякісної продукції з найменшими витратами [8].

Одною із складових технології виробництва продукції тваринництва є вирощування молодняку для ремонту стада, племінного використання та відгодівлі [23].



Вирощування ремонтного молодняку – один з провідних факторів, які визначають рівень продуктивності молочної худоби, зумовленої її генотипом. Тому вирощування телиць повинно сприяти майбутній високій продуктивності корів та високій оплаті корму продукцією. Слід намагатися скорочувати у корови її непродуктивний період. Тобто період від народження до першого отелення і лактації. Виростити здорових, добре розвинених, стійких проти несприятливого впливу умов зовнішнього середовища високопродуктивних корів, здатних економно використовувати корми можна тільки у тому випадку, якщо в процесі вирощування враховані особливості їх росту і розвитку у окремі вікові періоди.

Вирощування молодняку на сучасних фермах повинно відбуватися рівномірно на протязі всього року. Поєднання біологічних особливостей тварин з технологічними дає можливість значно поліпшити організацію виробничих процесів, збільшити навантаження на одного робітника з одночасним зменшенням вартості вирощування тварин. Технологія вирощування молодняку повинна постійно удосконалюватися у відповідності з сучасними досягненнями науки і техніки.

На теперішній час існує багато різних технологій і технологічних рішень вирощування ремонтних телиць. Найпоширеніший – холодний метод. За цим методом отелення приймають в денниках неопалюваного пологового відділення. Зразу після народження видаляють слиз з носа і рота теляти, дезінфікують його пуповину і дають матері облизати. Протягом перших 30-40 хвилин випоюють йому 1,8-2,0 л молозива. Повторно випоюють через 6-8 годин і так роблять протягом 3-х днів [10]. тільки новонароджений може абсорбувати антитіла.

Своєчасне випоювання телятам молозива позитивно впливає на їх збереженість. Потреба випоювання телятам молозива у перші хвилини життя пояснюється тим, що тільки новонароджений може абсорбувати антитіла через стінку кишкового. А вже через 24-30 годин він перетравлює їх так само, як і інші білки, не одержуючи імунізації. Як правило, найчастіше гинуть ті телята,

які своєчасно не одержували молозива. Для телят небезпечні вологість, протяги, а холод вони переносять добре. Тому бажано, щоб новонароджений молодняк, як тільки його оближе корова і він обсохне, у будь яку пору року зразу ж переводити в індивідуальні будиночки поза приміщення, просто неба. Якщо теля одержує в перший день молозиво, то біологічно захисні речовини, що містяться в ньому, не руйнуються в кишечнику і повністю всмоктуються в кров. Але на другий день після народження, проникність стінок кишечника починає швидко зменшуватись, а якщо тільність корови дещо продовжується, то вона недостатня вже на перший день. У таких випадках рекомендується робити телятам ін'єкції гама-глобуліну у поєднанні з антибіотиками [12].

Молоком випоюють телят до 2-місячного віку з розрахунку на 8-10% живої маси тіла (3,5-4,0 кг на теля) за два прийоми. Застосовують також заквашене молоко і замінники незбираного молока. Припиняють випоювати тоді, коли телята починають за день з'їдати 0,7 кг сухої речовини. У цей період привчають молодняк до силосу і зеленої маси [10].

У післямолочний період телиць формують у групи по 10-15 голів, утримують в станках, обладнаних глухою стінкою з підвітряного боку, навісом та годівницею для концентрованих кормів і сіна.

Економічно ефективним і біологічно виправданим є вирощування телиць до 6-місячного віку по 6-10 голів у групі. При збільшенні телиць у групі змінюється їх поведінка, у них більше проявляється стресовий стан.

Більш високі прирости живої маси у телят до 3-х місячного віку спостерігаються тоді, коли площа підлоги на одну голову станове  $1,5\text{м}^2$ , а з 3-х до 6-місячного віку –  $2,0\text{м}^2$ .

Для вирощування здорових телят їм необхідно з перших днів життя забезпечити правильний режим годівлі і раціон з оптимальним набором усіх поживних біологічно активних речовин, необхідних для росту і розвитку.

Одним із дешевих кормів для телят є сироватка, яку отримують при промисловій переробці молока [20].

Вона містить біля 93% води, 5-6,6% сухої речовин. До її складу входить: переважно молочний цукор – лактоза (4,5-4,9) г/кг, розчинні білки – альбуміни, глобуліни, казеїн, жир, мінеральні речовини, вітаміни групи В, С, А, нікотинова кислота, холін і біотин. Енергетична наповненість – 0,09-0,13 корм.од. Солодка сироватка більш цінна для тварин, ніж кисла. Її випоюють у 2 способи: замість води або з додаванням до повноцінного раціону.

Телята повинні мати постійний доступ до свіжої води. З 15-денного віку їм потрібно давати вволю сіно і концентровані корми. Але в годівниці їх потрібно бути стільки, скільки тварини зможуть з'їсти за день, так як залишки швидко псується. Якщо в молочний період вирощування телят дотримуватися основних правил годівлі, то при ранньому відлученні від незбираного молока можна одержати здоровий дешевий молодняк, який буде не гірше вирощеного на великій кількості незбираного молока.

Дуже важливим є питання правильного вибору замітника незбираного молока. Бажано перший місяць життя теляти випоювати тільки незбиране молоко, але підходити до цього треба диференційовано. Молозиво треба випоювати залежно від маси телят. Якщо маса телят становить менше 30кг, то добова норма молозива 3-5кг, а якщо більше 30кг, то норму підвищують до 6кг., більше 40кг – до 8кг. Напувають телят не менше 4 раз на день рівномірними даванками.

У післямолочний період телят переводять на випоювання молоком без зміни норм рідкого корму і режиму годівлі. Застосування ЗНМ на першому місяці життя допускається за умов, щоб в замірнику було не менше 65% казеїнового білку від маси протеїну.

До складу білків, які застосовуються при виготовленні ЗНМ входять продукти переробки молока, сої та яєчний білок. Непридатні м'ясні та рибні білки, а також білки злакових. Самим дешевим вважається білок сої, тому ЗНМ на основі сої – реальний і найбільш дешевий спосіб зменшення витрат молока на випоювання телят та збереження їх здоров'я.

Використання замінників молокосировини при вирощуванні молодняку сільськогосподарських тварин – раціональний шлях розв’язання проблеми кормів. Замінники незбираного молока дають можливість виключити материнське молоко з раціонів молодняку, починаючи з післямолозивного періоду. Замінники молока – це багато компонентна, збалансована суміш, придатна для використання в раціонах молодняку с.-г. тварин замість незбираного молока [5].

Використання замінника незбираного молока для вирощування молодняку худоби обґрунтоване і економічно виправдане. Оскільки значна частка надою витрачається на випоювання телят. Завдяки цьому, знижується товарність і рівень рентабельності виробництва молока.

### **1.3. Технологія вирощування телиць у післямолочний період**

У молочному скотарстві продовжується тенденція скорочення поголів’я корів в усіх категоріях господарств. Для виправлення такої негативної ситуації необхідно направити зусилля на відтворення поголів’я корів до необхідної кількості, щоб задовольнити потреби населення в молоці і його продуктах, згідно фізіологічних норм споживання.

Інтенсивне вирощування телиць може вирішити цю проблему. Середньо добові прирости на рівні 350-360 г спонукають одержання отелень у віці 32-х місяців. А середньодобовий приріст за повний цикл вирощування нетелей 650-700 г дає можливість одержувати отелення нетелей у віці 24-26 місяців, а понад 800 г – у 21-24 міс.

Внаслідок інтенсивного вирощування телиць, середньорічна кількість великої рогатої худоби скорочується на 25-28 %, а введення первісток збільшується на 14-15 %. Це дає можливість значно скоротити термін відновлення поголів’я корів.

Завдяки більш інтенсивному вирощуванню ремонтних телиць, кількість над ремонтного молодняку при досягненні середньодобових приростів 800 г

скорочується у 2,5 рази проти середньодобового приросту 300г, що зменшує потребу в приміщеннях, при цьому виробництво м'яса не зменшується [13].

Результатом ведення молочного скотарства є його економічна ефективність. Багаторічним досвідом господарств встановлено залежність між інтенсивністю росту молодняку і молочною продуктивністю корів. Організація інтенсивного вирощування ремонтних телиць є фундаментом племінної справи і інтенсифікації молочного скотарства. Формування господарсько-корисних ознак корів визначається двома взаємопов'язаними факторами – спадковістю і умовами годівлі та утримання. Енергія росту в різні періоди вирощування телиць впливає на їх розвиток і продуктивність [14].

Інтенсивний рівень вирощування 650-700г за весь період дає змогу зменшити вік нетелей при першому отеленні, одержати від них надої вищі, ніж від корів, вирощених за низького рівня приросту. У процесі розвитку молодняк набуває не тільки видові і породні властивості, але й притаманну тільки йому індивідуальність з усіма особливостями конституції, екстер'єру, темпераменту, життєдіяльності і майбутньої молочної або м'ясної продуктивності. Суттєво впливає на розвиток телиць і корів рівень годівлі. Важливим показником якості їх вирощування є жива маса [21].

Вивчаючи вплив інтенсивності вирощування ремонтного молодняку української червоно-рябої молочної породи на формування живої маси встановлено дещо різний вплив на цей показник генотипових і фенотипових факторів. Так, при вирощуванні до 6-міс. віку 77,07% впливу відбувається за рахунок генотипових та не врахованих факторів. Тоді як у період до 12-ти- 18-ти місяців частка цього впливу становить лише 22,07 і 28,39%. У віці першого отелення вплив рівня годівлі на формування живої маси становить 46,13%. Отже, залежність живої маси телиць від умов вирощування досить значна. Причому дія паратипових факторів до 6-ти місячного віку менш суттєва, а з віком дія умов середовища на ріст тварин посилюється [17].

Інтенсивний ріст і розвиток ремонтних телиць визначає майбутнє формування бажаного типу будови тіла у дорослому стані і є запорукою

наступної високої молочної продуктивності корів та відповідної її оплати кормів. Важливим і ефективним фактором, що сприяє підвищенню темпів генетичних змін молочних порід є міжпородне схрещування, яке дає змогу швидко і ефективно поліпшувати одну породу за допомогою іншої, яка добре пристосована до сучасних господарських умов [4,6].

При визначенні ефективності розвитку теличок різних молочних порід (вітчизняних і імпорتنих) було встановлено, що в однакових умовах годівлі й утримання телички вітчизняної української червоно-рябої молочної породи у віці 12-18.місяців не лише добре росли, а й розвивалися [1].

Хоча ріст і розвиток тісно пов'язані, але, згідно з біологічною обумовленістю, розвиток організму характеризується різною інтенсивністю росту у певні вікові періоди. Одним із важливих показників росту тварин є вікова динаміка живої маси. Найвищі середньодобові прирости мають телички 15-18 - місячного віку, а відносну швидкість росту – від народження до 3-місячного віку. Між приростами у 12-18 місяців і майбутньою молочною продуктивністю теличок існує статистично достовірна кореляційна залежність. Підвищення інтенсивності вирощування теличок від народження до 18-міс. віку з 502 до 850г скорочує терміни їх запліднення на 3-5місяців [2].

Одним з важливих елементів технології молочного скотарства є інтенсивне введення в стадо первісток, що потребує інтенсивного вирощування ремонтного молодняку. Встановлено, що при вирощуванні ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи позитивний економічний ефект дає технологія, яка передбачає в період до 6- місячного віку утримувати телиць в профілакторний період в індивідуальних клітках, а в після профілакторний- у групових клітках при випоюванні 420 кг незбираного і 540 кг збираного молока. У період від 6-ти до 18-місячного віку ремонтних телиць утримують групами по 25-30 голів безприв'язно на кормо – вигульних майданчиках, обладнаних годівницями і напувалками та з забезпеченням повноцінної годівлі з великою кількістю грубих і соковитих кормів [7].

Впровадження інтенсивної технології вирощування ремонтних телиць в період дорощування з метою їх парування у віці 16-18 місяців, підвищує вихід телят до 93% проти 53% при традиційній технології вирощування телиць [18.19].

Серед заходів, що сприяють підвищенню продуктивності молочних стад, велике значення має вирощування корів-первісток бажаного типу і рівня продуктивності. Різні умови годівлі при вирощуванні молодняку можуть змінити процеси росту і розвитку тварин, будови тіла, характеру обміну речовин, формування майбутньої молочної продуктивності. Інтенсивна годівля телиць дає змогу раніше із меншими витратами кормів одержати дійну корову. Низький рівень годівлі ремонтних телиць негативно впливає на їхній розвиток, продовжує строки вирощування тварин, стримує роздоювання первісток [3.11]. Рівень вирощування й годівля корів, посилення цих зв'язків між молочною продуктивністю і відтворною здатністю значно впливають на величину і напрям кореляційних зв'язків між молочною продуктивністю і відтворною здатністю. Погіршення цих умов спричинює посилення кореляційних зв'язків між основними ознаками відтворення і молочної продуктивності та в окремих випадках призводить до зміни напрямку зв'язків з додатних на від'ємні [11].

### **Заклучення з огляду літератури**

Вирощування ремонтного молодняку повинно бути цілеспрямованим і економічним, враховувати біологічні особливості росту і розвитку, формування міцної конституції, відповідного екстер'єру та інтер'єру, добрий розвиток органів травлення, відтворної функції, багаторічне використання тварин. Кожне нове покоління повинно бути продуктивнішим і стійкішим проти захворювань, відповідати вимогам сучасної технології. Вирощування молодняку – це комплекс зоотехнічних заходів з реалізацією спадкових ознак тварин у процесі їх росту і розвитку, спрямованих на більш повну реалізацію спадкових ознак тварин.

Вирощування телиць для ремонту стада організовують так, щоб виконувати головне завдання господарства – рівномірно, протягом року виробляти максимальну кількість товарного молока високої якості при мінімальних затратах кормів і праці. Тому вирощування телиць повинно сприяти майбутній високій молочної продуктивності корів. Слід намагатися скорочувати непродуктивний період у корови. Це прискорює процес відтворення стада і дозволяє швидше оцінити бугаїв-плідників за якістю потомства, що має важливе значення у підвищенні продуктивності корів молочних стад.

Отже, чисельними дослідженнями встановлені шляхи вирощування високопродуктивних корів. Доведено, що високий рівень годівлі ремонтних телиць сприяє більш повному прояву фізіологічної скоростиглості тварин і більш ранній підготовки до відтворення.

Помірна годівля телиць хоч і стримує деякою мірою ріст організму, але не викликає істотних відхилень у нормальному його розвитку. Ні з яких міркувань не може бути виправдана недостатня годівля телиць при якій затримується розвиток тварин, зменшуються їх розміри і здатність до використання корму.

Інтенсивне вирощування молочних телиць доцільне з погляду прискореного відтворення стада молочної худоби і зменшення непродуктивних витрат на їх утримання. Проте, надмірне захоплення прискореним ростом племінного молодняку може викликати раннє ожиріння тварин. У молочної худоби в такому стані спостерігається пригнічений розвиток секреторних тканин вим'я. А раннє статеве дозрівання скорочує продуктивний період життя корови. Тому рівень годівлі ремонтних телиць повинен сприяти одночасно швидкому росту і запобігати передчасному ожирінню.

На підставі узагальнення передового досвіду рекомендуються такі орієнтовні середньодобові прирости живої маси телиць в окремі вікові періоди з врахуванням біологічних особливостей росту тварин : до 6-міс. віку – 750 -800 г; з 6 до 12-міс.віку – 650 -700 г; з 12 до18-міс. віку -550- 600 г.



## **РОЗДІЛ 2. Матеріал, умови і методи досліджень**

### **2.1. Вихідні дані для виконання роботи**

Державне дослідне господарство ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області розташоване в с. Щербанка на відстані 25км від районного центру м. Роздільна, 60км від обласного центру м. Одеса і 33км від найближчої залізничної станції Вигода.

Господарство входить до НВО «Еліта» Української Академії аграрних наук і являє собою підприємство державної форми власності, зорієнтоване на виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції, у тому числі в області рослинництва: виробництва та реалізації елітних та зернових колосових і зернобобових культур, однорічних і багаторічних трав, гібридного насіння першого покоління соняшника та кукурудзи, а також виробництва та реалізації продовольчого і фуражного зерна та насіння технічних культур, з них олійних культур соняшника, ріпака та сої.

Господарство розташоване в степовій зоні ризикованого землеробства. Хлібоприймальні пункти розташовані у м. Роздільна та на станції Вигода і є основними заготівельними пунктами з приймання зерна.

Державне дослідне господарство зареєстроване як об'єкт податкообкладання у Роздільнянській податковій інспекції з присвоєнням йому індивідуального податкового номера.

Структурно ДПДГ ім. Суворова складається з трьох відділків, автогаражу, виробничого комплексу, механізованого загону, комбікормового заводу, ферми великої рогатої худоби, свиноферми, мехмайстерні. Середньорічна чисельність робітників – 370 осіб, у тому числі зайнятих в рослинництві – 207 осіб, у тваринності – 63 особи.

Температурний режим сприятливий для сільськогосподарського виробництва. Тривалість без морозного періоду – 185 днів з деякими відхиленнями в окремі роки. Теплозабезпечення рослин визначається сумами середньодобових температур (вище+10° С) від 3000 до 3200. Річна кількість

опадів в середньому за рік станове 3200 мм. Сніжний покрив нестійкий. Мала кількість вологи часто приводе до посухи.

Такі агрокліматичні умови наклали певний відбиток на склад ґрунтів. Більше 93% орних земель представлені чорноземами звичайними, малогумусними, суглинистими та лосьовими породами. Ґрунти придатні під усі рекомендовані польові, овочеві і кормові культури, сади і виноградники. Ґрунтові води залягають на глибині 20-40 м і не мають впливу на процеси ґрунтоутворення. Хімічний склад ґрунту наведено в таблиці 1.

**Таблиця 1**

**Хімічний склад ґрунту**

| Інгредієнти ґрунту | %    |
|--------------------|------|
| Гумус              | 5,1  |
| Кислотність        | 7,3  |
| Азот               | 3,8  |
| Фосфор             | 8,2  |
| Калій              | 22,5 |

Дані табл.1 свідчать, що ґрунти господарства багаті на солі калію, фосфору і містять значно меншу кількість гумусу та азоту. Структура земельних угідь ДПДГ ім. Суворова наведена в табл. 2.

**Таблиця 2**

**Структура земельних угідь ДПДГ ім. Суворова**

| Показники              | РОКИ  |      |      |      |
|------------------------|-------|------|------|------|
|                        | 2024  |      | 2025 |      |
|                        | га    | %    | га   | %    |
| Всього землі           | 6816  | 100  | 6816 | 100  |
| У тому числі: рілля    | 62,46 | 91,6 | 6459 | 94,7 |
| Багаторічні насадження | 40    | 0,6  | 40   | 0,6  |
| Сіножаті               | 164   | 2,4  | 100  | 1,5  |
| Пасовища               | 366   | 5,4  | 217  | 3,2  |

Дані табл. 2 свідчать про незначний рух у структурі земельних угідь господарства ДПДГ ім. Суворо (0,6 %). Так, загальна площа земельних угідь не зазнала змін, але в її складових спостерігався деякий рух. Площа ріллі у 2025 році збільшилася на 213 га або на 3,4%, а площі сіножаті і пасовищ зменшилися відповідно на 64 га або на 39,1% та 149 га або на 40,7%.

Отже, найбільшу питому вагу у структурі земельних угідь господарства ДПДГ ім. Суворова займає рілля (94,7%), а найменшу – багаторічні насадження (0,6 %). Структура посівних площ наведена в таблиці 3.

**Таблиця 3**

**Структура посівних площ господарства ДПДГ ім. Суворова**

| Показники                      | Га   | %    |
|--------------------------------|------|------|
| Зернові- всього                | 3500 | 61,2 |
| у т.ч.: озимі на зерно         | 2600 | 45,5 |
| озима пшениця                  | 800  | 14   |
| Озимий ячмінь                  | 100  | 1,7  |
| Ярові зернові і бобові- всього | 900  | 15,7 |
| у т,ч. кукурудза               | 500  | 8,,9 |
| гібридна кукурудза             | 100  | 1,7  |
| ячмінь                         | 100  | 1,7  |
| горох                          | 100  | 1,7  |
| овес                           | 100  | 1,7  |
| Масличні-всього                | 600  | 11,5 |
| у т,ч,: соняшник               | 600  | 11,5 |
| гібридний соняшник             | 70   | 1,2  |
| Кормові-всього                 | 330  | 5,8  |
| у т. ч. озимі на зелений корм  | 100  | 1,7  |
| кукурудза на зелений корм      | 30   | 0,5  |
| кукурудза на силос             | 130  | 2,3  |

Продовження таблиці 3

|                                |      |     |
|--------------------------------|------|-----|
| гарбузи кормові                | 30   | 0,5 |
| буряки кормові                 | 40   | 0,8 |
| Однорічні трави-всього         | 100  | 1,7 |
| у т.ч.: на зелений корм        | 60   | 1,0 |
| насіння                        | 10   | 0,2 |
| сіно                           | 30   | 0,5 |
| Багаторічні трави-всього       | 221  | 3,9 |
| у т.ч: люцерна на зелений корм | 8    | 0,1 |
| люцерна на сіно                | 163  | 2,9 |
| люцерна на насіння             | 50   | 0,9 |
| Всього                         | 5721 | 100 |

Аналізуючи наведені дані таблиці 3 слід відмітити, що найбільшу питому вагу у структурі посівних площ займають зернові культури (61,2%), а найменшу – однорічні трави ( 1,7%). Ярові зернові і бобові складають 15,7%, масличні – 1,7%, кормові – 5,8%. Із зернових культур площі під озимі на зерно становлять 45,5%.

У групі ярових і бобових культур найбільшу площу займає кукурудза, що становить 500 га або 8,9%; у групі масличних культур перевагу за площею має соняшник. Він займає площу 600 га або 11,5%; у групі кормових культур кукурудза на силос – ( 130 га або 1,0%), а в групі 2,3%; у групі однорічних трав перевагу за площею мають трави на зелений корм (60га або 1,0%), а в групі багаторічних трав – люцерна на сіно (163 га або 2,9%).

Урожайність основних сільськогосподарських культур наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

**Урожайність основних сільськогосподарських культур та реалізація продукції**

| Показники урожайності                     | РОКИ |      |
|-------------------------------------------|------|------|
|                                           | 2024 | 2025 |
| Зерно – всього , ц /га                    | 28,0 | 31,2 |
| у т. ч.: пшениця                          | 30,6 | 34,4 |
| соняшник                                  | 10,1 | 12,3 |
| Реалізація продукції рослинництва         | 1301 | 3429 |
| Продаж продукції рослинництва, тис. грн.: |      |      |
| зерно                                     | 4269 | 7570 |
| У т.ч.: пшениця                           | 3650 | 6470 |
| соняшник                                  | 864  | 1230 |

Аналізуючи наведені дані табл. 4 слід відмітити, що урожайність зерна у 2025 році порівняно з 2024 роком, підвищилася на 3,2 ц/га або на 11,4%. Значно підвищилася урожайність пшениці, яка склала 3,8 ц/га або 12,4%, соняшника – на 2,2 ц/га або 21,7%.

Підвищення урожайності зернових культур сприяло збільшенню реалізації продукції рослинництва у 2025 році порівняно з 2024 роком на 2128 тис.грн. або у 1,8 рази, соняшника – на 366 тис. грн. або у 1,4раза.

ДПДГ ім. Суворова виробляє і тваринницьку продукцію, розводячи велику рогату худобу і свиней.

Поголів'я худоби господарства наведено в таблиці 5.

Як видно з наведених даних таблиці 5 поголів'я великої рогатої худоби і свиней у 2025 році скоротилося порівняно з 2024 роком. У 2025 році поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 54 гол або на 25,5%, а корів – на 18 гол. або на 22,5%. Свиней стало менше на 279 голів або на 28,2%, а основних свиноматок на 25 голів або на 18,3%, ніж у 2024 році. Кількість коней збільшилося на одну голову або на 50%.

Таблиця 5

## Поголів'я тварин господарства ДПДГ ім. Суворова

| Показники                    | РОКИ |      |      |      |
|------------------------------|------|------|------|------|
|                              | 2024 |      | 2025 |      |
|                              | гол. | %    | гол. | %    |
| Велика рогата худоба –всього | 212  | 100  | 158  | 100  |
| У т.ч. корови                | 80   | 37,7 | 62   | 39,2 |
| Свині – всього               | 989  | 100  | 710  | 100  |
| У т.ч. основні свиноматки    | 137  | 13,8 | 12   | 15,8 |
| Коні                         | 2    | 100  | 3    | 100  |

Виробництво тваринницької продукції наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

## Виробництво продукції тваринництва

| Показники                        | РОКИ |      |
|----------------------------------|------|------|
|                                  | 2024 | 2025 |
| Валове виробництво молока, ц     | 1823 | 1578 |
| Одержано приросту живої маси, ц: |      |      |
| Великої рогатої худоби           | 145  | 148  |
| Свиней                           | 392  | 390  |

Аналізуючи наведені дані таблиці 6 можна відмітити, що в господарстві виробляється мало продукції тваринництва. Так, виробництво молока становило 1823-1878ц за рік. Приріст живої маси великої рогатої худоби був на рівні 145-148ц, свиней – 390-392ц. Валове виробництво продукції зумовлюється низькою продуктивністю тварин при значних витратах кормів і праці, що зумовлює зростання собівартості продукції і зменшення рівня її рентабельності.

Важливою умовою зменшення собівартості продукції є забезпечення худоби повноцінною годівлею при низькій собівартості кормів, підвищення забезпеченості ферми основними фондами і обладнанням, цілеспрямоване

ведення селекційно-племінної роботи, удосконалення технології відтворення стада та вирощування молодняку.

## **2.2. Методика виконання роботи**

Робота виконана в умовах ДПДГ ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області. При виконанні роботи використовували дані зоотехнічного та бухгалтерського обліку і літературні першоджерела.

Аналіз утримання телят молочного періоду проводили шляхом огляду приміщення й вимірювання розміру кліток для утримання телят. До 20-денного віку від народження їх утримували в індивідуальних клітках профілакторію, де вони одержували молозиво і незбиране молоко, а потім, до місячного віку – у групових клітках по 4-5 голів. У період від 1-го до 6-місячного віку телят утримують в групових клітках по 20-30 голів, де згодовують корми згідно схеми годівлі.

Умови годівлі телят до 6-місячного віку вивчали шляхом аналізу вирощування і годівлі телят у цей період, а саме: тривалість випоювання молозива, його кількість і періодичність, а також згодовування інших видів кормів. У після молочний період, після 6-місячного віку, телиць утримували вільно-вигульним способом з вільним виходом на вигульний майданчик.

Живу масу новонароджених телят вимірювали шляхом їх зважування через 3-4 години після народження та після того як теля оближе корова і воно обсохне. Показники приростів живої маси визначали за даними зоотехнічного обліку

Живу масу і прирости живої маси визначали за загальноприйнятими методами. Абсолютний приріст – це величина приросту живої маси за певний проміжок часу. Він визначається як різниця між живою масою на початку і в кінці облікового періоду за формулою:

$$A = W_2 - W_1 \quad (1)$$

Де, А – абсолютний приріст, кг

$W_1$  – маса тварин на початку облікового періоду, кг

$W_2$  - маса тварин в кінці облікового періоду, кг

Середньодобовий приріст визначали за залежністю:

$$C_{дп} = (W_2 - W_1) / t \quad (2)$$

Де,  $C_{дп}$  – середньодобовий приріст, г

$t$  – проміжок часу, за який визначають середньодобовий приріст

Відносний приріст визначали за формулою:

$$В_{п} = \{(W_2 - W_1) : (W_1 + W_2) : 2\} \times 100 \quad (3)$$

Де,  $В_{п}$  – відносний приріст, %

Одержані результати порівнювали з вимогами стандарту української червоної молочної породи.

Цифровий матеріал опрацьовували методом варіаційної статистики за В.П. Коваленко та ін. [9].



### **РОЗДІЛ 3. РОЗРАХУНКОВО- ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА**

#### **3.1.Характеристика стада великої рогатої худоби ДПДГ ім. Суворова**

Інтенсивне ведення молочного скотарства тісно пов'язане з високим рівнем відтворення стада та підвищеною потребою в його ремонті. У господарствах з високим рівнем виробництва молока вік продуктивного використання не перевищує 5-6 років. Це потребує щорічного введення в стадо у розрахунку на 100 корів не менше 25-30 високопродуктивних первісток віком не старше 28 місяців.

Досвід вітчизняних і закордонних ферм з виробництва молока свідчить, що досягнути рівень генетичного потенціалу продуктивності корів у 8 – 10 тис. кг молока за лактацію, можна лише за умов застосування сучасних технологічних рішень з інтенсивного вирощування телиць. Прийоми інтенсивного вирощування телиць слід застосовувати вже від 7-8 місяців їхнього внутрішньоутробного розвитку до отримання відповідних лінійних розмірів і маси тіла 380-420кг у 14-15-міс. віці з розвиненою залозистою тканиною вим'я та ферментно-гормональною системою травлення.

Високі показники продуктивності і відтворення поголів'я не можна одержати без повноцінної годівлі і оптимальних умов утримання, так як висока концентрація тварин, гіподинамія, недогодівля, стресові ситуації та порушення технологічних операцій негативно впливають на фізіологічні процеси організму і найбільше на функціональний стан статевої системи корів незалежно від породи.

У державному дослідному господарстві ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області розводять велику рогату худобу української червоної молочної породи, яка була затверджена 2005 році. Вихідною материнською породою для неї була червона степова. Для тварин червоної степової породи характерна червона масть різних відтінків, світло-сірі роги з чорними кінчиками, темні ратиці.

Тварини мали легкий кістяк; тонку щільну шкіру; слабо розвинені м'язи; легку і довгу голову; тонку з вирізом шию, вузьку холку; груди помірної глибини, вузькі; спину і поперек вузькі та довгі; об'ємисте черво; припідняті крижі, міцні ратиці; вим'я середньої величини. Тварини червоної степової породи мали міцний тип конституції, високу витривалість і пристосованість до посушливого спекотного клімату степової зони України, але невисоку масу і були дещо дрібними. Для корів червоної степової породи були притаманні також й такі недоліки як нерівномірність розвитку часток вимені, невисока інтенсивність молоковіддачі, недостатня пристосованість до машинного доїння, порівняно низький генетичний потенціал молочної продуктивності, мала кількість тварин з бажаними формами вим'я, шилозадість, занадто піднятий корінь хвоста.

Порода відноситься до групи споріднених червоних порід молочного напряму продуктивності.

В Україні червону степову породу в продовж майже 40 років поліпшували у напрямі підвищення молочної продуктивності, жирномолочності, пристосованості до машинного доїння, покращення екстер'єру шляхом схрещування з англєрською і червоною датською породами.

З 80-х років минулого століття до схрещування інтенсивно залучили голштинську породу червоно-рябої масті. Селекційна робота завершилася створенням жирномолочного (ЖЧМ) та голштинізованого (ГЧМ) внутрішньо породних типів у 1998 році.

Консолідація цих типів у єдину генеалогічно та фенотипово структуровану українську молочну породу завершилася створенням однойменної породи у 2005 році. Високопродуктивні корови української червоної молочної породи поєднують високий надій з підвищеним вмістом жиру і білка в молоці. Генетичний потенціал породи за надоєм 4500-5000 кг, жир – 3,6 -3,8%.

В українській червоній молочній породі, крім двох внутрішньопородних типів сформовано п'ять зональних заводських типів: центральний, таврійський,

кримський, західний і східний. Найбільше розповсюдження має таврійський зональний тип, який розводиться у 27 базових господарствах Херсонської, Запорізької та Миколаївської областей.

Структура стада великої рогатої худоби ДПДГ ім. Суворова наведена в таблиці 7.

**Таблиця 7**

**Структура стада великої рогатої худоби ДПДГ ім. Суворова**

| Група тварин          | Голів | %    |
|-----------------------|-------|------|
| Корови                | 62    | 39,2 |
| Нетелі                | 16    | 10,1 |
| Телиці до 1 року      | 25    | 15,8 |
| Бугайці до 1 року     | 26    | 16,5 |
| Телиці старше 1 року  | 22    | 13,9 |
| Бугайці старше 1 року | 3     | 1,9  |
| Тварини на відгодівлі | 4     | 2,6  |
| Всього                | 158   | 100  |

Аналізуючи наведені дані таблиці 7 слід зазначити, що найбільшу питому вагу у структурі стада мають корови (39,2%), а найменшу – бугайці старше року (1,9%). Питома вага в структурі стада корів свідчить про занадто малу їх кількість у стаді, що для стада корів молочного напрямку продуктивності не бажано.

У господарствах з вирощування ремонтного молодняка бажана питома вага корів повинна становити 57-58 %, а ремонтних телиць старше року – 16 +18%. У ДПДГ ім. Суворова питома вага телиць старше року становить 13,9%, що менше від бажаної на 2,1-4,1%. Бугайців старше року і тварин на відгодівлі у господарстві незначна кількість, відповідно 3 і 4 голови внаслідок того, що бугайців в умовах господарства не вирощують на м'ясо, а реалізують до річного віку.

Віковий склад стада корів наведено в таблиці 8.

Таблиця 8

## Віковий склад стада корів ДПДГ ім. Суворова

| Вік корів в отеленнях          | Голів | %     |
|--------------------------------|-------|-------|
| 1                              | 11    | 17,71 |
| 2                              | 14    | 22,6  |
| 3                              | 8     | 12,9  |
| 4                              | 4     | 6,5   |
| 5                              | 6     | 9,7   |
| 6                              | 10    | 16,1  |
| 7                              | 6     | 9,7   |
| 8                              | 3     | 4,8   |
| Всього                         | 62    | 100   |
| Середній вік корів в отеленнях | 3,8   |       |

Як видно із даних таблиці 8, у стаді корів господарства найбільше молодих тварин до третього отелення включно. Таких корів налічується 33 голови або 53,2%. Корів середнього віку – 10 голів або 16,1%, а старшого віку – 19 голів або 30,6%. В середньому вік корів в отеленнях станове 3,8 отелень, що свідчить про досягнення коровами оптимального продуктивного віку.

Продуктивність корів наведена в таблиці 9.

Таблиця 9

## Надій корів за лактацію

| Лактація | Голів | $X \pm S_x$       | $\pm \delta$ | $C_v, \%$ |
|----------|-------|-------------------|--------------|-----------|
| 1        | 11    | 2960 $\pm$ 23,990 | 85,861       | 3,8       |
| 2        | 14    | 2090 $\pm$ 16,202 | 58,410       | 2,8       |
| 3        | 8     | 2170 $\pm$ 20,622 | 54,656       | 2,5       |
| 4        | 4     | 2290 $\pm$ 64,864 | 112,345      | 4,9       |
| 5        | 5     | 2160 $\pm$ 21516  | 48,110       | 2,2       |
| 6        | 10    | 2200 $\pm$ 17,560 | 52,681       | 2,4       |

**Продовження таблиці 9**

|              |    |             |        |     |
|--------------|----|-------------|--------|-----|
| 7            | 6  | 2140±35,988 | 80,470 | 3,8 |
| 8            | 3  | 2190±44,070 | 62,315 | 2,8 |
| В середньому | 62 | 2150±30,601 | 61,507 | 3,1 |

Дані таблиці 9 свідчать, що в середньому надій за лактацію станове 2150±30,601кг. В межах лактації надій також низький і коливається від 2090 до 2960кг.

Коефіцієнт мінливості надою молока в середньому станове 3,1%, що свідчить про консолідовано низьку молочну продуктивність стада корів господарства. Це підтверджується даними продуктивності великої рогатої худоби господарства (таблиця 10).

**Таблиця 10**

***Продуктивність великої рогатої худоби ДПДГ ім. Суворова***

| Показники                              | Роки |      |
|----------------------------------------|------|------|
|                                        | 2024 | 2025 |
| Надій на корову за рік, кг             | 2111 | 2150 |
| Вміст жиру у молоці, %                 | 3,6  | 3,6  |
| Одержано телят на 100 корів, гол.      | 90   | 82   |
| Середньодобовий приріст живої маси, г. | 456  | 592  |
| Жива маса телят при народженні, кг.    | 26   | 27   |

Як видно з наведених даних таблиці 10 середньорічний надій молока у 2025 році порівняно з 2024 роком підвищився на 39кг або на 1,8%. Вміст жиру у молоці був на одному рівні і становив 3,6%. Вихід телят на 100 корів у 2025 році зменшився на 8 голів. Середньодобовий приріст живої маси збільшився в 2025 році порівняно з 2024 роком, на 136 г або на 29,8%. Жива маса телят при народженні збільшилася на 10кг або на 3,8% у 2025 році порівняно з 2024 роком.

Серед заходів, спрямованих на підвищення молочної продуктивності, найважливіша роль належить годівлі корів, яка повинна бути повноцінною для реалізації генетично обумовлених ознак високої продуктивності.

### **3.2. Умови одержання здорових телят**

Ефективне виробництво молока зумовлюється багатьма факторами, серед яких годівля займає основне місце. Вважається, що молочна продуктивність на 55-60% визначається рівнем та повноцінністю годівлі, на 25-30% - впливом породи і на 15-20 % - способом утримання і технологією.

Повноцінною вважається така годівля, коли тварини в раціоні одержують усі поживні та біологічно активні речовини в їх оптимальному співвідношенні і згідно з потребами організму. Молочні корови використовують на продукцію в середньому 25% валової енергії кормів. Така годівля підвищує коефіцієнт корисної дії кормів, що має важливе значення для економного використання кормових ресурсів. Ефективне використання кормів і найбільш вигідний коефіцієнт використання енергії на утворення продукції досягається при підвищеному рівні годівлі. Це забезпечує максимальну продуктивність корів відповідно до їх генетичного потенціалу. Зі зниженням рівня молочної продуктивності зменшується і коефіцієнт використання енергії кормів. Не вигідно витрачати корми на низькопродуктивну корову. Але ще більш не вигідно погано годувати хорошу корову. При цьому, чим вища продуктивність корів, тим більша кількість енергії повинна бути в розрахунку на одиницю сухої речовини корму.

Повноцінна і збалансована годівля корів повинна забезпечуватися при будь-якому типі годівлі. Тип годівлі характеризується співвідношенням різних видів кормів у відсотках від загальної енергетичної поживності раціону.

Найбільш повноцінними вважаються раціони, які зимою включають помірну кількість силосу, необхідну кількість високоякісного сіна,

коренеплодів, які містять 140-150 г перетравного протеїну на одну кормову одиницю.

Сухостійний період – це період від запуску корів перед отеленням до початку доїння. Протягом цього періоду посилено росте плід, відбувається інтенсивна інволюція вим'я, в організмі накопичуються поживні речовини, що сприяє підвищенню молочної продуктивності корів у наступну лактацію та забезпечення їхнього здоров'я.

Сухостійний період сприяє відновленню сил, і утворенню в організмі запасів білкових та мінеральних речовин, які були витрачені під час попередньої лактації. Сухостійний період триває 50-60 днів, а для корів-первісток та корів нижче середньої вгодованості тривалість сухостійного періоду продовжують до 70 днів. Скорочення сухостійного періоду до 10-20 днів або повна його відсутність погіршує склад молозива або спричинює його відсутність у корів, що отелилися. А це негативно позначається на стані здоров'я новонароджених телят і часто призводить до їх загибелі.

Встановлено, що скорочення сухостійного періоду на 15-20 днів призводить до зниження живої маси новонароджених телят на 11-17%.

Ріст і розвиток плоду в ембріональний період залежить від фізіологічного стану статевих гамет батьків на час запліднення, а також від умов годівлі й утримання корів і нетелей під час тільності. Тільки повноцінна годівля корів в останній період лактації і сухостою дає можливість одержати добре розвинених телят, здатних протистояти захворюванням.

Упродовж останніх 100 днів тільності формується 80-90% маси плоду, а в кінці середньодобові прирости становлять 800-1000 г., на 30-40% зростає інтенсивність енергетичного, білкового, вуглеводного і мінерального обмінів. У зв'язку з цим коровам необхідно створювати такі умови, щоб вони постійно одержували оптимальний баланс поживних речовин. Нестача окремих елементів живлення в раціонах сухостійних корів і нетелей спричинює появу цілої низки вад у новонароджених телят. Особливо негативно впливає на розвиток плоду і наступну відтворну функцію тварин нестача вуглеводів. Тому

в раціонах обов'язково нормують вміст крохмалю, цукру, а також контролюють співвідношення цукру і перетравного протеїну. На одну кормову одиницю необхідно мати 100-120 г цукру або біля 10% у сухій речовині раціону.

В організмі сухостійних корів особливо напружено проходить мінеральний обмін. При формуванні кістяка та інших органів зростають витрати кальцію, фосфору, натрію, основних незамінних амінокислот та мікроелементів. Тому в раціоні намагаються витримувати їхнє оптимальне співвідношення.

Кращими кормами для тільних сухостійних корів є високоякісне сіно, силос, сінаж, коренебульбоплоди взимку, якісна трава – влітку і концентровані корми.

У ДПДГ ім. Суворова при годівлі сухостійних корів скорочують згодовування концентрованих кормів у перші чотири декади після запуску, обмежують споживання бобових трав з високим вмістом кальцію, калію, натрію. Кукурудзяний силос згодовують не більше 50% сухої речовини раціону. Забороняється згодовувати недоброякісні та мерзлі корми, а також жом і барду.

У господарстві завжди пам'ятають що неякісні, уражені грибами, запліснявілі, приморожені або гнилі корми можуть погіршити життєздатність плода, спричиняючи його загибель або аборт корови.

Неповноцінна годівля тільних корів і нетелей – є одною з основних причин зниження резистентності новонароджених телят і відхилень у розвитку окремих тканин і органів.

Для контролю за фізіологічним станом сухостійних корів і нетелей проводять періодичні дослідження тварин за вмістом у сироватці загального білка, кальцію, неорганічного фосфору та каротину. У випадку порушення білкового або мінерального обміну, а також недостатнього вмісту у крові каротину, раціони змінюють, а до їх складу вводять білково-мінерально-вітамінні домішки або роблять ін'єкції вітамінів А, Д, Е.



Важливе значення для оптимального росту плоду має спосіб утримання корів і нетелей в останні місяці тільності.

Отелення корів і нетелей у ДПДГ ім. Суворова проходить в родильному відділенні з профілакторієм. За 8-10 днів до отелення, корів переводять до дородової секції родильного відділення, де їх утримують на прив'язі. При цьому проводять клінічний огляд з визначенням стану вим'я. Годують тварин, враховуючи загальний стан організму та вим'я. З настанням ознак родів корів переводять у родову секцію.

### **3.3. Організація отелень**

Родильне відділення обладнане родильними боксами розміром 250х300см, напувалками і годівницями. Утримують корів безприв'язно на підстилці із свіжої соломи, що дає змогу корові вільно розміститися і вибрати під час родів таку позу, яка б найбільше сприяла родовому процесу.

Першими провісниками наближення родів є сильне набрякання статевих губ, витікань слизистого тяжу, збільшення у розмірі вим'я і поява в ньому молозива. Корова стає неспокійною, вона часто лягає і встає, реве, оглядається. За наявності таких ознак корові обмивають задню частину тіла, хвіст, кінцівки 2%-ним розчином марганцевокислого калію, забруднену й мокру підстилку замінюють сухою і чистою. За 2-3 години до родів переводять корову до боксу.

На початку родів із родових шляхів корови виходе плодовий міхур у вигляді блискучої сірої або білуватожовтої кулі. Розривати міхур не рекомендується до тих пір поки не з'явиться плід. Правильне положення плоду – спинкою до гори, передні ніжки витягнуті під мордочкою. При такому положенні плоду отелення проходить швидко, біля одної години. Якщо отелення проходить без ускладнень, то допомога людини не потрібна, так як практикою доведено, що телята, яким при народженні допомагали, пізніше піднімаються на ноги, гірше всмоктують першу порцію молозива і адаптуються до умов зовнішнього середовища. Якщо у корови слабкі потуги, то через 30-40 хвилин їй

надають допомогу. За правильного положення плоду допомога полягає в обережному витягуванні плоду за передні ніжки або голову, при задньому положенні плоду – за задні ніжки. При витягуванні плоду плодовий міхур розривається. Приймають новонароджене теля на чисту мішковину, постелену поверх соломи.

Якщо пупковий канатик при отеленні не обірвався, то його негайно обрізують чистими, продезінфікованими ножицями на відстані 10-12 см від живота теляти. Із залишеного кінчика пуповини видавлюють кров і обробляють 0,5% розчином йоду. Дезінфекцію пуповини продовжують і в наступні 2-3 дні по два рази на день.

Після обробки пуповини видаляють слиз із носових отворів і рота теляти. Для видалення слизу зі всього тіла новонародженого теляти, його обережно підштовхують до корови для облизування, слідкуючи при цьому за тим, щоб корова не травмувала теля своїми рогами.

Якщо корова відказується від облизування теля, тоді його ретельно обтирають м'якою сухою соломою або сухою мішковиною. Після обробки теляти, його разом з коровою утримують у боксі не більше доби. Такий термін утримання позитивно впливає на теля і корову. Перебування теляти разом з коровою більше доби не рекомендується з таких причин: самостійно теля може ссати корову через 30-90 хвилин після народження, і за 8-10 підходів висисає як мінімум 4-6 кг молозива. Впродовж другої доби кількість молозива у вим'ї може сильно збільшуватися і теля не спроможне його висосати. У такому разі виникає необхідність частково піддоювати корів, що пов'язане з додатковими затратами праці і незручностями для обслуговуючого персоналу.

Короткочасове перебування теляти з коровою сприяє нормалізації функції молочної залози, у корови раніше зникає набряк вимені і є добрим профілактичним заходом проти маститів.

Корові, для відновлення сил, випоюють підсолене пійло з вівсяного борошна або пшеничних висівок. Як тільки корова піднялася після отелення їй дають пійло і обмивають вим'я теплою водою, проводять легкий масаж,

просушують рушником і здоюють перші цівки молока в спеціальний посуд та визначають якість молозива за кольором, консистенцією, наявністю кров'яного пігменту, згустку й неприємного запаху.

Якщо молозиво жовтого кольору, має однорідну консистенцію без вад, то через 30-40 хвилин теля підпускають до корови. Телят мітять у перший день народження, при цьому його зважують та визначають стать. Ці дані записують у журнал реєстрації приплоду, вирощування та бонітування молодняку великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід, форма 3-мол.

### **3.4. Утримання та годівля телят у молочний період**

У ДПДГ ім. Суворова телят після народження і добового утримання разом з коровою-матір'ю розміщують в індивідуальних клітках профілакторію на великій кількості чистої сухої підстилки. Профілакторій теплий, без протягів і вологості.

Розмір клітки: довжина 125-130см, ширина – 80 -100см, висота – 100см. Клітка піднята над підлогою на 20см. Стінки клітки решітчасті. Передня стінка у вигляді дверцят з віконцем. З зовнішнього боку на віконце навішують годівничку. Підстилку щоденно змінюють свіжою з розрахунку 1-2 кг.

Забороняється використовувати в якості підстилки солому, перемішану із сіном, макухою, також не допускається класти теля на голі дошки.

Після 4-5денного перебування в індивідуальних клітках телят переводять на груповий метод утримання. Для цього в профілакторії обладнують станки з розрахунку 1,4-1,5м<sup>2</sup> площі на одну голову. Станок обладнують хвірткою шириною 80 см, годівницею з фронтом годівлі 40см з фіксуючим приладом біля напували для молока і води. У групових станках телят утримують по 8-10 голів протягом 20 днів. у якості підстилки використовують суху, чисту солому з розрахунку 4кг на голову на добу. Забруднену підстилку щоденно замінюють чистою і сухою. Клітки і станки розміщують двома рядами впродовж стін. Між рядами розташовують кормовий прохід шириною 1,5-2,0м.

Профілакторій має такі параметри мікроклімату: температура повітря – 17-20°C, відносна вологість повітря не вище 70% швидкість руху повітря – 0,2м/сек. взимку і 0,3 м/сек. – влітку. вуглекислоти 0,15%, аміаку-10м/м<sup>3</sup>. Вентиляція–приточно–витяжна.

Після профілакторного періоду телят переводять у телятник. При цьому дуже важливим є правильне формування груп. У господарстві групи формують з урахуванням віку, живої маси і розвитку. Допустима різниця у віці не більше 3-8 днів, а за живою масою – 5 кг. Утримують безприв'язно. Температура повітря в телятнику 8-16°C, відносна вологість повітря не вище 70-75%.

Поряд з телятником з південного боку, влаштовують кормо-вигульний майданчик, куди випускають телят на прогулянку. Залежно від погоди прогулянка триває 2-4 години. Узимку стежать за тим, щоб телята не лягали на сніг або мерзлу землю. На вигульному майданчику телятам згодовують сіно з годівниць, а в не морозну погоду й силос. На кормовигульний майданчик телята мають вільний вихід.

У телятнику телят утримують на глибокій підстилці, що дає можливість утримувати телят на сухому і теплому лігві, так як біологічні процеси, що відбуваються в шарі підстилки дають можливість підтримувати температуру верхнього шару підстилки на глибині 5 см – на рівні 2-9°C, а на глибині 10см – 18 -23°C. Гній з приміщення прибирають один раз на рік – улітку, а з вигульного майданчика раз у два-три дні трактором з бульдозерною навіскою.

Безприв'язне утримання телят з відпочинком у приміщенні на глибокій підстилці і вільним виходом на кормо-вигульний майданчик сприяє вирощуванню тварин стійких проти впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, а також позитивно впливає на розвиток відтворної системи і формування молочної продуктивності. У літній період зелені корми згодовують з годівниць на кормо-вигульному майданчику, а телята цілу добу перебувають на свіжому повітрі. А так як у зелених кормах не вистачає натрію і фосфору, а є надлишок калію, то телятам згодовують з годівниць дінатрійфосфат, кухонну сіль і роблять ін'єкції вітаміну А, Д<sub>3</sub>, Е . Одною з

проблем молочного скотарства є забезпечення збереженості молодняку у перші місяці життя, так як у цьому віці із-за шлунково-кишкових захворювань гине частина телят. Це відбувається тому, що телята народжуються стерильними і не можуть виробляти самостійно антитіла, а їхній кишечник не є бар'єром для мікроорганізмів, які з повітря і при облизуванні різних предметів легко проникають у кров'яне русло і можуть викликати захворювання. Тому стійкість новонародженого теляти проти захворювань, а також одержання високих приростів і вирощування тварин з доброю резистентністю залежить в основному від кількості, якості й своєчасності випоювання молозива.

У житті теляти після народження настає найкритичніший період новонародженості. Це період пристосування телят до умов нового середовища від народження до відносної незалежності від материнського організму. Цей період триває 2-3 тижні, з яких перші 5 днів є молозивним періодом. У період новонародженості організм теляти здатний перетравлювати тільки молочні корми. За цей період різко змінюються умови життя новонародженого теляти. Організм телят переходить на самостійне живлення, дихання, регулювання температури тіла, приймає різні подразнення зовнішнього середовища і виробляє зворотні реакції на них. До умов життя поза материнського організму новонароджене теля пристосовується впродовж 15-20 діб. Тому у цей період особливо важливо захистити його від різних хвороб і сприяти розвитку захисних функцій, які у новонароджених телят відсутні, бо вони народжуються без імунного статусу і одержують його з молоком матері, яке багате на імуноглобуліни і вітамін А. Але вміст імуноглобулінів у молозиві з кожним наступним доїнням знижується. Особливо різке зниження вмісту імуноглобулінів у молозиві спостерігається на другий день після отелення, а на кінець 3-го дня їхній вміст у молозиві практично такий же як і у молоці.

Враховуючи це, у господарстві молозиво телята одержують як тільки з'явиться інстинкт ссання і теля піднімається на ноги. Це відбувається через 30-40 хвилин, але не пізніше 2-х годин після народження. Крупним телятам дають по 2-2,5л на одну даванку.

Згодовують молозиво і молоко сосковим способом. Після того як теля вип'є молозиво або молоко, йому дають можливість посмоктати соску впродовж 3-5 хвилин. Перші 3-и дні після народження, телятам випоюють молозиво 6 разів на день по 1-1,5 л за одну даванку. З 4-го дня життя випоювання молозива і молока проводять 3 рази на день. Після 5-ти денного віку телят переводять на годівлю незбираним молоком. З 7-денного віку і до закінчення профілакторного періоду телятам дають переварену і охолоджену до 20-35°C воду за одну годину до годівлі або через годину після годівлі. Після профілакторного періоду телятам випоюють чисту і теплу сиру воду і переводять їх на годівлю збірним молоком.

З другого тижня життя телят привчають до підгодівлі. Їх привчають до поїдання сіна. Для цього використовують молоде, з великою кількістю листочків злаково-бобове сіно. До поїдання концентрованих кормів привчають з 15-20 денного віку. Спочатку дають добре просіяну вівсянку у кількості 100-200г на голову. Потім телят поступово привчають до суміші концентрованих кормів, яка складається з подрібненого зерна вівса, кукурудзи, ячменю та інших компонентів. Коренеплоди починають згодовувати з 2-3 місяців життя.

Молочний період триває до 6-місячного віку. При цьому з 10-денного віку до раціону телят вводять збиране молоко. Переводять телят на збиране молоко поступово, щоденно замінюючи 0,5-1,0кг незбираного молока такою ж кількістю збираного. Вранці згодовують незбиране, а ввечері – збиране молоко. При згодовуванні збираного молока особливо ретельно стежать за його свіжістю і чистотою. Концентровані корми і збиране молоко, починають згодовувати поступово, невеликими порціями, що видно з таблиці 11, яка свідчить й про витрати кормів при вирощуванні телят до 6-ти місячного віку.

Молозиво і молоко згодовують телятам сосковим способом з використанням соскової напувалки, яка складається з алюмінієвої банки, гумової соски з каліброваним отвором.

Перед згодовуванням тепле (36-38 °С) молозиво, а потім молоко наливають у банки відповідно з нормою для кожного теляти, надівають гумові соски і розміщують у гніздо.

**Таблиця 11**

**Витрати кормів за період вирощування телиць до 6-міс. віку, кг**

| Вид корму        | Місяць вирощування |     |     |     |     |      |                |
|------------------|--------------------|-----|-----|-----|-----|------|----------------|
|                  | 1                  | 2   | 3   | 4   | 5   | 6    | За весь період |
| Незбиране молоко | 180                | 20  | -   | -   | -   | -    | 200            |
| Збиране молоко   | -                  | 160 | 130 | -   | -   | -    | 290            |
| Сіно             | -                  | 10  | 30  | 45  | 75  | 100  | 260            |
| Силос            | -                  | -   | -   | 70  | 120 | 180  | 370            |
| Коренеплоди      | -                  | 10  | 30  | 75  | 45  | 10   | 170            |
| Комбікорм        | -                  | 26  | 35  | 42  | 42  | 30   | 175            |
| Сіль кухонна     | 1,0                | 3,0 | 3,0 | 4,5 | 6,0 | 6,0  | 23,50          |
| Преципітат       | 1,0                | 3,0 | 7,5 | 6,0 | 6,0 | 7,50 | 31,0           |

За даними, наведеними в табл. 11 за період вирощування телиць до 6-місячного віку їм згодовують 200кг незбираного молока разом з ЗНМ, 290кг збираного молока, 200кг сіна, 370кг силосу 157кг коренеплодів, 5кг вівсянки, 175кг комбікорму. Такий рівень годівлі телиць сприяє доброму їх росту і розвитку, що видно з даних таблиці 12.

**Таблиця 12**

**Жива маса телиць молочного періоду, кг**

| Вік, міс.      | n  | $\bar{X} \pm S_x$ | $\pm \delta$ | CV, % |
|----------------|----|-------------------|--------------|-------|
| При народженні | 20 | 27,0 $\pm$ 0,421  | 1,835        | 6,8   |
| 3              | 20 | 93,0 $\pm$ 0,987  | 4,304        | 4,6   |
| 6              | 20 | 166,0 $\pm$ 1,216 | 5,301        | 3,2   |

Дані таблиці 12 свідчать що телиці народжуються з живою масою  $27,0 \pm 0,421$  кг. Вони добре ростуть і розвиваються завдяки чому досягають бажаної для породи живої маси у 3- та 6-місячному віці У 6-місячному віці вони переважають вимоги стандарту породи за живою масою на 6,0 кг або на 3.7%.

Інтенсивність росту телиць наведено в таблиці 13.

**Таблиця 13**

**Інтенсивні росту телиць молочного періоду**

| Період<br>росту,<br>міс | n  | Абсолютний приріст, кг |              |              | Середньодобовий приріст, г |              |              |
|-------------------------|----|------------------------|--------------|--------------|----------------------------|--------------|--------------|
|                         |    | $X \pm S_x$            | $\pm \delta$ | $C_v$ ,<br>% | $X \pm S_x$                | $\pm \delta$ | $C_v$ ,<br>% |
| 0 - 3                   | 20 | $66,0 \pm 0,962$       | 4,192        | 6,3          | $733,0 \pm 10,681$         | 46,548       | 6,3          |
| 3 - 6                   | 20 | $73,0 \pm 1,198$       | 5,221        | 7,1          | $810,0 \pm 13,295$         | 57,940       | 7,1          |
| 0 - 6                   | 20 | $139,0 \pm 1,247$      | 5,438        | 3,9          | $771,0 \pm 6,917$          | 30,145       | 3,9          |

Як видно з даних таблиці 13, за весь період росту телиць від народження, до 6-місячного віку, телиці мали абсолютний приріст живої маси  $139,0 \pm 1,247$  кг. З ростом тварин збільшувалися прирости живої маси та сама жива маса, що відповідає закономірності індивідуального росту тварин у постнатальний період. Найбільші показники абсолютного і середньодобового приростів мали телиці за період росту від 3-х до 6-місячного віку відповідно  $73,0 \pm 1,198$  кг та  $810,0 \pm 13,295$  г. Перевищення абсолютного приросту телиць за період росту від 3-х до 6-місячного віку порівняно з періодом від народження до 3-місячного віку становило 7 кг або 10,6%, а за показниками середньодобового приросту - 77 г або 10,5%.

За весь період вирощування телиць від народження до 6-місячного віку середньодобовий приріст живої маси був на рівні  $771,0 \pm 6,917$  г. Відносний приріст живої маси телиць при вирощуванні до 6 - місячного віку наведено в таблиці 14,



**Таблиця 14****Відносний приріст живої маси телиць молочного періоду, %**

| Період росту, міс. | n  | $\bar{X} \pm S_x$ | $\pm \delta$ | $C_v, \%$ |
|--------------------|----|-------------------|--------------|-----------|
| 0-3                | 20 | 109,9 $\pm$ 1,148 | 5,005        | 4,5       |
| 3-6                | 20 | 56,4 $\pm$ 0,926  | 4,038        | 7,1       |
| 0-6                | 20 | 145,9 $\pm$ 1,790 | 7,801        | 5,3       |

Дані таблиці 14 свідчать про мінливість інтенсивності росту телиць у молочний період. У період від народження до 3-місячного віку телиці характеризувалися напруженістю росту. Це пов'язано з періодом новонародженості та адаптації тварин до нових умов життя, які вимагають напруженої роботи усіх органів і систем організму.

Після відносної адаптації до умов зовнішнього середовища інтенсивність росту телиць дещо знижується і відносний приріст становить 56,4 $\pm$ 0,926 0,926%.

У цілому за весь період вирощування телиць, відносний приріст живої маси за 6 місяців післяутробного життя становив 145,9 $\pm$ 1,790%, що характеризує досить високу її інтенсивність і напруженість росту.

### **3.5. Вирощування телиць у післямолочний період**

У післямолочний період застосовують безприв'язне вільно-вигульне утримання телиць. Для цього збудована тристінна споруда з вигульним майданчиком. На одну голову припадає 25м<sup>2</sup> площі майданчика без твердого покриття. Утримують телиць на глибокій підстилці, яку щодня додають з розрахунку 2-3кг на голову. Годують телиць з годівниць, над якими споруджені навіси. А біля годівниць – бетонна смуга шириною 2,5м., напувають тварин з відкритих групових напувалок у вигляді корит. Гній видаляють 1-2 рази на рік.

Улітку застосовують табірне утримання телиць з підгодівлею. Табори влаштовують на пасовищі, віддаленому від населеного пункту на відстань не

менше 10-15км. Табір облаштовують годівницями з фронтом годівлі 30-40см на одну голову до річного віку і 50-70см для телиць старше одного року.

У післяйолочний період при організації годівлі телиць особливу увагу приділяють режиму годівлі. Це пов'язано з тим, що у жирних тварин процеси споживання корму і його пережовування тісно пов'язані. Тварини, які швидко їдять корм, довше і інтенсивніше його пережовують. Найбільш інтенсивна жуйка тоді, коли тварина перебуває в спокійному стані. Дуже важливо, щоб процес жуйки в усіх тварин групи проходив в один і той же час. Тому дуже важливим є забезпечення спокійної обстановки для тварин.

Особливу увагу приділяють годівлі телиць у перехідні періоди – весною і восени. Різкі переходи від зимових раціонів до літніх часто призводять до порушення травлення, які супроводжуються захворюваннями і зниженням продуктивності. У господарстві цьому питанню приділяється велика увага, а тривалість перехідного періоду становить не менше 10-12 днів.

Взимку основу раціону для ремонтних телиць складає силос, а влітку – зелена маса, яка сягає 70-80 % за поживністю. Концентровані корми становлять не більше 25% за поживністю. Перед виведенням телиць у літні табори їм обов'язково згодовують корми багаті на клітковину, щоб уникнути розладу травлення.

З 14-місячного віку телиць готують до запліднення. У цей період забезпечують добрий функціональний розвиток органів розмноження, молоко утворення, розвиток кістяка, органів травлення. Дуже важливим для тварин у цей період є забезпечення активним моціоном і вигульним майданчиком з твердим покриттям й хорошим стоком гноївки та атмосферних опадів. Площа майданчика з твердим покриттям для телиць – 5м<sup>2</sup>, нетелей – 8 м<sup>2</sup>.

Телиць парувального віку та нетелей першої половини тільності годують силосно-концентратним типом раціону (таблиця 15).

Таблиця 15

## Структура раціону телиць і нетелей

| Вид корму                 | Фактично, кг | Вміст    |      |
|---------------------------|--------------|----------|------|
|                           |              | Корм. од | %    |
| Грубі – всього            | 3,0          | 1,12     | 18,9 |
| У т.ч. сіно люцерни       | 1,0          | 0,44     | 7,4  |
| Солома ячмінна            | 2,0          | 0,68     | 0,5  |
| Соковиті – всього (силос) | 15,0         | 3,0      | 50,7 |
| Концентровані – всього    | 1,5          | 1,8      | 30,4 |
| У т.ч. дерть пшенична     | 0,6          | 0,76     | 12,8 |
| дерть ячмінна             | 0,6          | 0,69     | 11,7 |
| дерть горохова            | 0,3          | 0,35     | 5,9  |
| Всього                    | 19,5         | 5,92     | 100  |

Як видно з наведених даних таблиці 15, для телиць застосовують силосно-концетрактний тип годівлі. У раціоні для телиць соковиті корми представлені кукурудзяним силосом, який в структурі раціону займає 50,7%, на частку концентрованих кормів припадає 30,4%, а грубих -18,9%.

Відомо, що найвідповідальнішим періодом у вирощуванні телиць є період від народження до річного віку. У цей період тварини за більшістю лінійних показників досягають 75% зрілого розміру тіла. Затримка у рості впродовж першого року життя не компенсується в старшому віці. Тому, як наслідок – ремонт стада проводять відносно невеликими за розміром тваринами, від яких не можна одержувати високої продуктивності в подальшому старшому віці.

Жива маса телиць післямолочного періоду наведена в таблиці 16.

Таблиця 16

## Жива маса телиць післямолочного періоду

| Вік телиць,<br>міс. | Стандарт<br>породи, кг | Фактично,<br>кг | ± до стандарту породи |       |
|---------------------|------------------------|-----------------|-----------------------|-------|
|                     |                        |                 | кг                    | %     |
| 6                   | 160                    | 166             | +6,0                  | +3,7  |
| 9                   | 215                    | 204,8           | -10,2                 | -4,8  |
| 12                  | 262                    | 248,1           | -13,9                 | -5,3  |
| 18                  | 355                    | 318             | -37                   | -10,4 |

Дані, наведені в таблиці 16 свідчать, що телиці у післямолочний період дещо поступалися вимогам стандарту породи за показниками живої маси. Найбільше відставання характерне для телиць 18-місячного віку, яке склало 37 кг або 10,4% менше вимог стандарту породи. У 9-ти та 12-місячному віці це відставання склало відповідно 10,2 кг або 4,8% та 13,9 кг або 5,3% порівняно з вимогами стандарту породи. Тільки у 6-місячному віці телиці мали більшу живу масу за стандарт породи на 6,0 кг або 3,7%.

Недостатня до стандарту породи жива маса телиць у післямолочний період зумовлена незадовільними умовами годівлі телиць й незбалансованістю за поживними і мінеральними речовинами та адаптацією до нових умов життя. Умови цього перехідного періоду позначилися й на інтенсивності росту телиць (табл.,17).

Таблиця 17

## Інтенсивність росту телиць від 6 до 18 місячного віку

| Період<br>росту,<br>міс. | n  | Абсолютний приріст, кг |              |           | Середньодобовий приріст, г |              |           |
|--------------------------|----|------------------------|--------------|-----------|----------------------------|--------------|-----------|
|                          |    | $X \pm S_x$            | $\pm \delta$ | $C_v, \%$ | $X \pm S_x$                | $\pm \delta$ | $C_v, \%$ |
| 6 – 9                    | 20 | 38,5 $\pm$ 2,204       | 9,605        | 24,9      | 427,7 $\pm$ 24,488         | 106,72       | 24,9      |
| 9 – 12                   | 20 | 43,1 $\pm$ 2,970       | 12,944       | 30,0      | 478,8 $\pm$ 33,003         | 43,831       | 30,0      |
| 12 – 18                  | 20 | 69,9 $\pm$ 4,309       | 18,781       | 26,8      | 388,3 $\pm$ 23,942         | 104,339      | 26,8      |

|        |    |             |        |      |              |        |      |
|--------|----|-------------|--------|------|--------------|--------|------|
| 6 – 18 | 20 | 152,0±5,181 | 22,578 | 14,8 | 403,0±21,148 | 92,164 | 22,8 |
| 0 – 18 | 20 | 291,0±5,022 | 21,885 | 7,5  | 530,8±9,296  | 40,512 | 7,6  |

Аналізуючи дані таблиці 17 можна відмітити, що за період вирощування телиць від 6-ти до 18-місячного віку їх абсолютний приріст живої маси склав  $152,0 \pm 5,18 \text{ кг}$ , а за весь період вирощування від народження до 18-місячного віку –  $291,0 \pm 5,022 \text{ кг}$ . Слід відмітити, що зі збільшенням віку телиць збільшувався абсолютний приріст живої маси. Найменший він був у телиць у період з 6-ти до 9-місячного віку і становив  $38,555 \pm 2,204 \text{ кг}$ . Коефіцієнт мінливості абсолютного приросту живої маси коливався в межах 14,8-30,0%.

Середньодобовий приріст живої маси телиць у період вирощування від 6-ти до 18-місячного віку змінювався періодично. Так, найменший його показник мали телиці в період вирощування від 12-ти до 18-ти місячного віку ( $388,3 \pm 23,942 \text{ г}$ ), а найбільший – у період від 9-ти до 12-місячного віку ( $478,8 \pm 33,003 \text{ г}$ ). У цей період середньодобовий приріст був більший, ніж у телиць 6-9-місячного віку на 51,1 г або на 11,9%, а телиць 12-18-місячного періоду на 90,5 г або на 23,3%, а 6-18-місячного періоду – на 75,8 або на 18,5%. За весь період вирощування телиць від народження до 18-місячного віку середньодобовий приріст їхньої живої маси становив  $530,8 \pm 9,296 \text{ г}$ .

Відносний приріст живої маси телиць за весь період вирощування становив  $168,5 \pm 0,685\%$  (таблиця 18). У післямолочний період найбільш високий цей показник був у телиць у період їх вирощування з 12-ти до 18-ти місячного віку і становив  $24,7 \pm 1,356\%$ . Якщо проаналізувати мінливість відносного приросту живої маси телиць за весь період вирощування від народження до 18-місячного віку, то слід визначити, що з віком цей показник зменшується.

Таблиця 18

**Відносний приріст живої маси телиць за період вирощування з 6 до 18  
місячного віку, %**

| Період росту телиць,<br>міс. | n  | $\bar{X} \pm S_x$  | $\pm \delta$ | $C_v, \%$ |
|------------------------------|----|--------------------|--------------|-----------|
| 6 – 9                        | 20 | 207,0 $\pm$ 10,92  | 4,759        | 22,9      |
| 9 – 12                       | 20 | 190,0 $\pm$ 12,830 | 5,594        | 29,4      |
| 12 – 18                      | 20 | 247,0 $\pm$ 13,566 | 5,912        | 23,9      |
| 0 – 18                       | 20 | 168,5 $\pm$ 6,85   | 2,986        | 7,3       |

Одержані дані свідчать, що найбільш напруженим періодом росту телиць є молочний період, який триває до 6-ти місячного віку. Після річного віку напруженість росту дещо зменшується, що пов'язано з проявом адаптаційної здатності телиць у післямолочний період та у більш старшому віці. При зміні молочного періоду на післямолочний змінюються умови годівлі й утримання, що спонукає появи стресового стану та зміни фізіологічних процесів в організмі ростучої тварини, пов'язаних з процесами травлення й обміну речовин.

### **3.6. Економічна ефективність вирощування телиць в умовах ДПДГ ім. Суворова**

Вирощування телиць для ремонту стада в молочному скотарстві, повинно бути цілеспрямованим і економічним, його потрібно організовувати так, щоб виконувати головне завдання ферми – рівномірно, впродовж року виробляти максимальну кількість товарного молока високої якості при мінімальних витратах кормів, затрат праці й часу.

Вирощування телиць повинно сприяти майбутній високій молочній продуктивності корів, а також високій оплаті корму надоями. Крім того, необхідно намагатися максимально скорочувати непродуктивний у житті

корови період, тобто період вирощування телички від народження до першого отелення і лактації.

Виростити здорових, добре розвинених, стійких проти несприятливого впливу зовнішнього середовища високопродуктивних корів, здатних економно використовувати корми, можливо лише у тому випадку, якщо в процесі вирощування враховують особливості їхнього росту і розвитку в усі вікові періоди.

Ефективність вирощування телиць в умовах ДПДГ ім. Суворова наведено в таблиці 19 .

**Таблиця 19**

**Економічна ефективність вирощування телиць в умовах ДПДГ ім.  
Суворова**

| Показники                                       | План   | Фактично<br>одержано | ± до<br>плану |
|-------------------------------------------------|--------|----------------------|---------------|
| Жива маса телиць при народженні, кг             | 28     | 27                   | -1            |
| Жива маса 1 гол у 18міс.віці, кг                | 355    | 318                  | -37           |
| Абсолютний приріст 1 гол. за 18-міс. період, кг | 327    | 291                  | -36           |
| Реалізаційна ціна 1кг живої маси, грн           | 180    | 160                  | -20           |
| Вартість одержаного приросту, грн..             | 58860  | 46560                | -12300        |
| Собівартість 1 кг живої маси грн.               | 28     | 28                   | -             |
| Повна собівартість одержаного приросту, грн.    | 9156   | 8148                 | -1008         |
| Прибуток (+), збиток (-), грн.                  | +49704 | 38412                | -11292        |
| Рентабельність, %                               | 5,4    | 4,7                  | -0,7          |

Як видно з наведених даних таблиці 19 при вирощуванні телиць до 18-місячного віку вони досягають живої маси 318кг, що на 37кг або на 10,4% менше порівняно з планом. За період вирощування телиць від народження до 18-місячного віку одержано 291кг абсолютного приросту живої маси. За умов реалізації одержаного приросту у живій масі господарство одержало 46560грн. Прибуток з урахуванням собівартості одного кг живої маси склав 38112 грн.

## ВИСНОВКИ

1. У ДПДГ ім. Суворова Роздільнянського району Одеської області розводять велику рогату худобу української червоної молочної породи голштинізованого внутрішньопородного типу.

2. Після народження, телят разом з коровами-матерями тримають одну добу, потім 10 днів – в групових клітках профілакторію по 4-5 голів.

3. Після профілакторного періоду телиць до 6-місячного віку утримують у групових клітках на 40-50 голів у телятнику з кормо-вигульним майданчиком. За цей період їм згодовують 200кг незбираного і 290кг збираного молока.

4. З 6-місячного віку телиць утримують безприв'язно: взимку – вільно-вигульним, а влітку – табірним способом з забезпеченням їх легкими тристінними спорудами та площею підлоги без твердого покриття до 25м<sup>2</sup> та фронтом годівлі 30-70см залежно від віку у розрахунку на одну голову.

5. Телицям парувального віку згодовують корми, які за поживністю у зимовий період складають: грубі – 18,9% . соковиті – 50,7% , концентровані – 30,4% ; у літній період зелена трава сягає 80%.

6. Така технологія вирощування телиць забезпечує одержання живої маси у 6-місячному віці 166кг; 9-місяців – 204,8 кг; 12-місяців – 248,1кг; 18-місяців – 318кг при середньодобовому прирості живої маси за період від народження до 18-місячного віку –  $530,8 \pm 9,29$  г і рівня рентабельності 4,7%.



## **ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ**

Для підвищення ефективності вирощування телиць в умовах ДПДГ ім. Суворова пропонується приділяти більше уваги технології годівлі телиць у різні вікові періоди, а саме:

- У молочний період звертати увагу на технологічний процес годівлі телиць, особливо технологічній операції підготовки кормів та їх згодовування. До концентрованих кормів необхідно починати привчати телиць з раннього 4-5-денного віку, а до грубих – з 1,5-місячного віку;
- У після молочний період і особливо для телиць парувального віку впроваджувати годівлю, збалансовану за всіма поживними і мінеральними речовинами і вітамінами;
- Для контролю за повноцінністю раціону проводити лабораторні дослідження кормів і при необхідності збагачувати необхідною кількістю мінеральних солей та азотно- фосфорних домішок й синтетичних азотистих речовин.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базишин М. Розвиток теличок різного походження . *Тваринництво України*. 2008. №3. С. 26-28.
2. Базишина І. Молочна продуктивність корів і час першого отелення за першою лактацією. *Тваринництво України*. 2009. №3. С. 6-8 .
3. Білий Д. Сезон осіменіння телиць та їх продуктивність за першою лактацією. *Тваринництво України*. 2009. № 6. С. 12-14.
4. Гармаш Є. Молочна продуктивність первісток. *Тваринництво України*. 2009. № 2. С. 7-10.
5. Ганзенко В. Прогресивна відгодівля заміниками молока. *Тваринництво України*. 2006. № 5. С. 5-6.
6. Гиль М., В. Волков. Очікувана продуктивність молодняку різних ліній української чорно-рябої породи. *Тваринництво України*. 2004. № 2. С. 11-14.
7. Китаєва А. П., Парамоненко О.І. Інтенсивне вирощування ремонтних телиць української червоно-рябої молочної породи. *Зб. наук. пр. Одеського ДАУ*. 2003. Вип. 22. С.617-622.
8. Китаєва А.П., Гусятинська О.О. Технологічні прийоми підвищення ефективності вирощування молодняку великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності. Одеса: ТЕС, 2017. 128 с.
9. Коваленко В.П., Халак В.І., Нежлукченко Т.І., Папакіна Н.С. Навчальний посібник. Біометричний аналіз мінливості ознак сільськогосподарських тварин і птиці. Херсон :Олді-плюс. 2010. 226 с.
10. Костенко В.І. Технологія виробництва молока і яловичини: підручник. К.: Видавництво Ліра. 2018. 672 с.
11. Козир В. Особливості вирощування телиць. *Пропозиція*. 2005. № 6 С.20-21.
12. Коваль Т. П. Вплив віку першого отелення на відтворну здатність корів. *Вісник аграрної науки*. 2008. № 11. С.29-33.

13. Кукла Л. Інтенсивне вирощування ремонтних телиць у молочному скотарстві. *Тваринництво України*. 2002. № 1. С 9-11.
14. Кузів М., Кузів Н, Федорович Є. Вплив живої маси телиць на молокопродуктивність первісток у період вирощування. *Тваринництво України*. 2015. № 9. С.16-20.
15. Мовчан Г., Козловська М., Різноюка К. Генеалогічна структура центрального зонального типу червоної молочної породи. *Тваринництво України*. 2004. № 3. С.12-13.
16. Полупан Ю. Зональні заводські типи української червоної молочної породи. *Тваринництво України*. 2004. № 4. С.11-16.
17. Савченко Ю.І, Савчук І.М., Савченко М.Г. Продуктивність молодняку великої рогатої худоби за використання в раціоні тритикале. *Вісник аграрної науки*. 2015. № 4. С. 34-39.
18. Сорока Н. Сироватка як корм для телят. *Farmer*. 2016. № 4. С. 174-175.
19. Столяр Ж. Продуктивність корів-первісток залежно від екстер'єру української чорно-рябої худоби. *Тваринництво України*. 2011. № 3.С.12-14.
20. Чумаченко А., Маньковський Т., Антонюк Л., Коропець Л. За обмеженого використання незбираного молока. *Тваринництво України*. 2011. № 5. С. 13-17.
21. Ярощук О. Альтернативні джерела енергії при відгодівлі надремонтного молодняку за різних способів утримання. *Тваринництва України*. 2015 № 8.С. 4-7.